

Konferencija *The Ottoman Empire & World War One*. Sarajevo: University of Utah (SAD) – Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu – Yıldız Teknik Universitesi Istanbul – Türk Tarih Kurumu Ankara (Turska), 16. maj – 20. maj 2012. godine

Nakon što su od 2010. godine do danas organizirane dvije konferencije u okviru projekta Turskih studija pri Univerzitetu Utah u Salt Lake Cityju, o Berlinskom kongresu (prva)¹ i o balkanskim ratovima 1912-1913. godine (druga),² treća u nizu konferencija održana je u Sarajevu. U organizacijskom smislu, to je značilo i najveću do sada organiziranu konferenciju unutar već spomenutog projekta, što se može vidjeti iz broja organizatora, broja učesnika i ukupne organizacijske strukture konferencije. Konferencija je u najširem smislu tematizirala nekoliko velikih cjelina unutar zajedničkog naslova *Osmansko carstvo i Prvi svjetski rat*; masovnu mobilizaciju, etnički/građanski/religijski nacionalizam, obrazovanje, javno mnijenje, modernost, ratne metode i taktike, izgradnju nacionalnih država, društveni legitimitet, masovne migracije, iseljeništvo i pitanje kulture memorije na prostoru Balkana, Anadolije, Kavkaza i Bliskog istoka. Radni jezik konferencije bio je engleski. Učešće je uzelo 90 naučnika (većinom historičara, ali i iz drugih srodnih disciplina) iz Amerike, Evrope i Azije (14 država). Pored učesnika iz inozemstva, aktivan doprinos radu kon-

ferencije dali su i učesnici s Filozofskog fakulteta u Sarajevu (Senadin Musabegović, Edin Radušić, Amila Kasumović i Amir Duranović) i Pravnog fakulteta u Sarajevu (Fikret Karčić). Dodatnu vrijednost tome, pored velikog broja tretiranih tema, dali su raznovrsni metodološki pristupi i plodne diskusije.

Iz plodnog rada ove konferencije vrijedno je izdvojiti zvanično otvaranje održano u odličnom ambijentu Bošnjačkog instituta – Fondacija Adila Zulfikarpašića, na kojem su, nakon uvodnih riječi domaćina i organizatora konferencije (Amina Rizvanbegović-Džuvčić, M. Hakan Yavuz, Edin Radušić i Sevin Elekdağ), uvodna predavanja održali poznati historičari Norman Stone, Zafer Toprak, Peter Sluglett i Hasan Kayalı.

Prva sekcija konferencije fokusirala se na sljedeća pitanja: koje su glavne karakteristike ravnoteže sila pred izbijanje Prvog svjetskog rata, zatim kako pitanje novih realnosti utječe na destrukciju postojećih oblika društvenog uređenja, koliko su faktori poput religije, ideologije, rase utjecali na stvaranje saveza u ratu. Nadalje, razmatralo se pitanje eventualnog izbjegavanja ratnih sukoba kao i pitanje opstanka multireligijskih i multietničkih društava u kontekstu nametnutog principa nacionalne države. Zatim fokus je bio usmjeren i na princip samoopredjeljenja u kontekstu

---

¹ *Prilozi*, Institut za istoriju, 39, 2010, 287-291.

² *Isto*, 40, 2011, 447-450.

osmanske države, kao i na pitanje odnosa evropskih sila u promoviranju principa „prava i sloboda“ u Osmanskom carstvu te odnosa među kolonijalnim silama i reformskim pravcima u Osmanskom carstvu.

Ni drugi dijelovi ove konferencije nisu prošli nezapaženo. U prvih nekoliko panela razmatrana su teorijska pitanja rata, nacionalizma, različitih ideologija i njihovih međusobnih odnosa, zatim pitanja strukturalnih promjena u društvima zahvaćenim ratnim dešavanjima i sl. Nadalje, bilo je govora o odnosu velikih evropskih sila prema Osmanskom carstvu, odnosno analiza njihove diplomatsko-vojne agende kao i osmanske politike tokom Prvog svjetskog rata. Posebno vrijedi naglasiti dva panela koji su po intenzitetu proizvedenih debata bili najzanimljiviji. Oba se odnose na tursko-armenske odnose, odnosno poglede ovih dviju strana na pojedina pitanja iz ratnog perioda, stanje u istočnoj Anadoliji, masovna ubistva, progone, migracije stanovništva i posljedice takvog stanja na savremene odnose Republike Turske i Armenije.

Pored Anadolije, u okviru drugih panela otvorene su i teme političko-vojnih i društveno-ekonomskih odnosa Bliskog istoka, Balkana i Kavkaza. Tako su učesnici konferencije, ali i ostali koji su pratili njen rad bili u prilici čuti referate o stanju u Iranu tokom Prvog svjetskog rata, odnosima u Siriji, Libanu i drugim arapskim provincijama. Generalno, bilo je govora o oblicima i načinu razvitka arapskog nacionalizma, različitim sektaškim organizacijama i grupama, kao i o kolonijalnom uplivu u procese odlučivanja i iscrtavanja karata novih političkih entiteta.

Što se tiče tema koje su se odnosile na područje Balkana, predstavljeno je nekoliko tema iz Bosne i Hercegovine, a odnosile

su se na stanje u Bosni i Hercegovini tokom Prvog svjetskog rata, policijsku kontrolu nad kretanjem stanovništva, odnos religijskih elita prema različitim političkim opcijama, proglašenju džihada, kao i ocjena historiografije u Bosni i Hercegovini o Prvom svjetskom ratu. Pored navedenih, bilo je govora i o stanju u Makedoniji, udžbenicima historije i načinu na koji se pojedine teme prezentiraju u savremenim društvima.

U završnom dijelu konferencije predstavljeno je nekoliko tema koje se tiču Kavkaza i Rusije. Govorilo se o ruskoj vojnoj prisutnosti na Kavkazu prije i tokom Prvog svjetskog rata, odnosima među manjinskim zajednicama i njihovom položaju u odnosu na procese nacionalnog osvještenja kod novoizrastajućih nacionalnih država. U konkretnom smislu, prezentirani su i referati o izrastanju armenskog i gruzijskog nacionalnog identiteta. Pored navedenih, predstavljeni su referati i o kulturi sjećanja na pojedine etape iz osmanske, kasnije turske historije te modelima njihova oblikovanja kroz različite etape historije Republike Turske u 20. stoljeću.

Kao rezultat mukotrpnog rada i organizacije navedenih institucija tokom dužeg vremenskog perioda, konferencija je bila prilika da se iznova otvore velike teme iz historiografije zemalja kojih se najznačajnije teme Prvog svjetskog rata ponajviše tiču. Još jednom se pokazalo da je cjelokupni projekat dobro osmišljen te da uz adekvatnu institucionalnu podršku može pružiti zaista velike rezultate. Pokazalo se, također, da i Odsjek za historiju Filozofskog fakulteta, kao nosilac ideje organizacije konferencije u Sarajevu, odnosno Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu u cjelini, mogu na ravnopravnoj osnovi s drugim srodnim institucijama iz svijeta

---

Prikazi

Prilozi, 41, Sarajevo, 2012, str. 261-358.

---

učestvovati u organizaciji ovako značajnih akademskih susreta. Zbog svega navedenog, a i zbog želje da se ostvarena saradnja u skorijoj budućnosti još više produbi, ostaje nada da će konačni rezultati višego-

dišnjega projekta – višetomni zbornici radova uskoro biti dostupni zainteresiranom čitateljstvu ■

Amir Duranović